

Denne fil er hentet fra Handelshøyskolen BIs åpne institusjonelle arkiv BI
Brage <http://brage.bibsys.no/bi>

Styrelederen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper: juridiske spørsmål

**Tore Bråthen
Handelshøyskolen BI**

Dette er siste forfatterversjon etter fagfelleevaluering publisert i

Praktisk økonomi & finans, 29(2013)2: 59-74

Tidsskriftets forlag, Universitetsforlaget, tillater at siste forfatterversjon legges i åpent publiseringsarkiv ved den institusjon forfatteren tilhører.

Denne fil er lagt ut 08/2013

Styrelederen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper – juridiske spørsmål

Professor dr. juris Tore Bråthen

Professor dr. juris Tore Bråthen er professor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI og professor II ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø. Ved Handelshøyskolen BI er han leder for Institutt for regnskap, revisjon og jus. Han har skrevet en rekke juridiske bøker og artikler, særlig innen selskapsrett. E-post: Tore.brathen@bi.no

1 Tema og juridiske rammer

1.1 Innledning

For å være en god styreleder, må man inneha en passende blanding av erfaring, kunnskaper og sterke faglige og personlige forutsetninger, satt sammen ut fra selskapets og aksjonærenes behov og sett på bakgrunn av styrelederens oppgaver. Rettsreglene kan imidlertid ikke sikre at styrelederen er tilstrekkelig erfaren, klok og omtenkso, men de søker å legge til rette for at den som utpekes til styreleder, har forutsetninger for å utøve sine oppgaver på en god måte.

1.2 Selskapsformene og rettsgrunnlaget

Artikkelen omhandler juridiske spørsmål med tilknytning til styrelederen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Når fokus rettes mot styrelederen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, skyldes det at disse selskapsformene er i særklasse de viktigste i næringslivet i Norge.¹

Det selskapsrettslige rammeverket for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper er i første rekke aksjeloven (lov nr. 44/1997) og allmennaksjeloven (lov nr. 45/1997).²

I Prop.111L (2012-2013) *Endringer i aksjelovgivning* (forenklinger) er det foreslått en rekke endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven.³ Forslaget vil ventelig bli vedtatt vårsesjonen 2013 og kanskje satt i kraft relativt kort tid etter vedtakelsen. Det foreslås først og fremst mange nye regler om stiftelse av selskap og om selskapets kapital. Forslaget i Prop.111L (2012-2013) berører bare i liten grad de forholdene som omtales i denne artikkelen. Der forslaget likevel har betydning for de spørsmål som tas opp, vil det bli omtalt.

Aksjeloven er skrevet særlig med tanke på selskaper med én eller relativt få aksjonærer, mens allmennaksjeloven først og fremst tar sikte på selskaper med mange aksjonærer.⁴ Det er imidlertid opp til eierne selv å bestemme om selskapet skal tilhøre den ene eller den

andre kategorien. Valget mellom aksjeselskap og allmennaksjeselskap må foretas ut fra hvilket regelsett eierne ønsker at selskapet skal være underlagt. I praksis brukes allmennaksjeselskapsformen nesten bare av selskaper som er børsnotert. Aksjeselskaper kan ikke børsnoteres.

Når det gjelder aksjelovenes regler om styrelederen, spiller valget mellom aksjeselskap eller allmennaksjeselskap i seg selv liten rolle ettersom det er svært få forskjeller mellom selskapsformene på dette området. Men i praksis kan styrelederen i allmennaksjeselskaper med mange aksjonærer og omfattende virksomhet naturligvis bli stilt overfor en del utfordringer som skiller seg fra de typiske i aksjeselskaper med få aksjonærer og mer begrenset virksomhet. Også fordi styrelederen må forholde seg til aksjelovenes underliggende regler, f.eks. i forbindelse med stillingtaken til om det er behov for styrebehandling (jf. punkt 2.5.2 nedenfor), kan det i praksis være en del forskjeller mellom styrelederen i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.

I tillegg til reglene som følger av aksjeloven eller allmennaksjeloven, kan selskapet i sine vedtekter ha fastsatt spesielle regler av betydning for styrelederen.⁵ Rent generelt preges nok vedtektene i aksjeselskap oftere av «skreddersøm», spesialtilpasset behovene i det enkelte selskap, enn vedtektene i allmennaksjeselskap. Men verken i aksjeselskap eller allmennaksjeselskap er det særlig vanlig med spesielle regler nettopp om styrelederens oppgaver.

Juridiske spørsmål som gjelder styrelederen i allmennaksjeselskaper, kan ikke behandles uten at også Norsk Anbefaling Eierstyring og Selskapsledelse («NUES») trekkes inn.⁶ I den grad NUES bare gjenspeiler det som allerede følger av lovgivningen, må anbefalingene etterleves akkurat på samme måte som lovgivningen for øvrig. Men NUES kan også inneholde anbefalinger som ikke korresponderer med en lovbestemt plikt, og da er NUES en form for *soft law* primært myntet på børsnoterte selskaper. Dette er imidlertid ikke det samme som at NUES er helt uten rettslig betydning. Det er et vilkår for kursnotering på Oslo Børs at selskapene forplikter seg til å forholde seg til NUES.⁷ Dersom selskapet ønsker å fravike anbefalingen på punkter hvor lovgivningen ikke er til hinder for dette, må styret i årsberetningen eller dokument det er henvist til i årsberetningen redegjøre for hvordan selskapet har innrettet seg og begrunne hvorfor anbefalingen ikke etterleves (*Comply or explain*-prinsippet). Allmennaksjeselskaper skal i årsberetningen eller i dokument det er henvist til i årsberetningen, redegjøre for sine prinsipper og praksis vedrørende foretaksstyring,

jf. regnskapsloven § 3-3b.⁸ Dersom selskapet benytter seg av muligheten til å fravike NUES-anbefalingen, må avvikene begrunnes i redegjørelsen for foretaksstyring, jf. regnskapsloven § 3-3b annet ledd nr. 3. Redegjørelsen skal behandles på ordinær generalforsamling, jf. asal. § 5-6 (4).

1.3 Det videre opplegget

I punkt 2 nedenfor behandles styrelederens oppgaver og rolle slik det følger av lovgivningen og NUES. De formelle kravene til den som skal kunne være styreleder, behandles i punkt 3. I punkt 4 redegjøres det for juridiske rammer for utpeking av styrelederen, mens punkt 5 behandler gjenvalg eller fjerning av styrelederen. I punkt 6 behandles styrelederens adgang til å fratrukket vervet, mens punkt 7 gjelder foretaksregistrering av hvem som er styreleder.

2 Styrelederens oppgaver

2.1 Styrelederens oppgaver – utgangspunkter

I praksis spiller styrelederen en fremtredende rolle. Bl.a. er det gjerne styrelederen som fremstår offentlig på selskapets vegne dersom selskapet skal representeres av sin fremste tillitsperson. At styrelederen er selskapets fremste tillitsperson med slike representasjonsoppgaver, følger imidlertid ikke generelt av loven. NUES punkt 13 forutsetter at styreleder kan ha spesielle oppgaver i forbindelse med informasjon og kommunikasjon gjennom anbefalingen om at «[s]tyret bør fastsette retningslinjer for selskapets rapportering av finansiell og annen informasjon basert på åpenhet og under hensyn til kravet om likebehandling av aktørene i verdipapirmarkedet».⁹

Aksjelovens og allmennaksjelovens utgangspunkt er at styrelederen er den fremste blant likemenn og -kvinner med stort sett samme oppgaver og ansvar som de øvrige styremedlemmene. NUES fremholder at styrelederen «første og fremst [har] oppgaver i forbindelse med å sikre at styret fungerer godt og at det oppfylder sine forpliktelser».¹⁰ I det følgende skal det imidlertid redegjøres for de oppgaver som ifølge aksjeloven, allmennaksjeloven og NUES ligger spesielt hos styrelederen. Særlige oppgaver for styrelederen i henhold til vedtektene eller styrevedtak behandles derimot ikke da dette kan være konkrete oppgaver innenfor et vidt spekter av saker.

2.2 Adressat for henvendelser til selskapet

I noen tilfeller er styrelederen adressat for henvendelser til selskapet. Utgangspunktet er riktignok at det samlede styret representerer

selskapet utad og således er adressat for henvendelser til selskapet, jf. asl./asal. § 6-30. Forkynning overfor et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap skal imidlertid skje overfor styrelederen, jf. domstoloven § 191 annet ledd sml. Rt-1936-523, Rt-1991-493, Rt-2008-1133, Rt-2011-792.¹¹ Når det gjelder spørsmålet om hvem som er styreleder i forbindelse med forkynning overfor et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, er det i forhold til bestemmelsen i domstoloven § 191 annet ledd tilstrekkelig å basere seg på opplysningene i Foretaksregisteret, jf. Rt-2011-792. Som utgangspunkt er styrelederen også selskapets stedfortreder under rettssaker, jf. tvisteloven § 2-5 første ledd sml. domstoloven § 191 annet ledd.¹² Stevning rettes mot selskapet ved styrets leder.¹³

Dersom revisor skal sende såkalte «nummererte brev» med bl.a. påpeking av feil og mangler vedrørende arbeidet med regnskapene, formuesforvaltningen eller ansvar for medlem av styret, bedriftsforsamlingen, representantskapet eller daglig leder, skal styrets leder være adressat for brevet, jf. revisorloven § 5-4.¹⁴

Styreleder har ansvaret for at brevet følges opp av selskapet herunder at det eventuelt fremlegges for det samlede styret, se punkt 2.5.2 nedenfor. Er daglig leder også styreleder (se nærmere punkt 3.1 nedenfor om denne kombinasjonen), skal brevet samtidig sendes i kopi til samtlige av styrets medlemmer. Brev som gjelder forhold som kan føre til ansvar for medlem av styret, skal alltid sendes i kopi til samtlige av styrets medlemmer.

2.3 Styreleder i selskaper med revisjonsutvalg

Allmennaksjeselskap med verdipapirer som er notert på regulert marked, skal som utgangspunkt ha revisjonsutvalg, jf. asal. § 6-41 (1).

Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra selskapets organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver, og minst ett av revisjonsutvalgets medlemmer skal være uavhengig av virksomheten og ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon, jf. asal. § 6-41 (2). Det gjelder ingen særregler for styrelederen i denne forbindelse.

For mindre allmennaksjeselskap som oppfyller nærmere angitte vilkår, kan revisjonsutvalg sløyfes, jf. asal. § 6-41 (2). I så fall skal det samlede styret utføre revisjonsutvalgets oppgaver. Er styreleder også ledende ansatt i selskapet, er han imidlertid avskåret fra å delta i behandlingen av disse sakene.¹⁵

2.4 Avtaleinngåelse på vegne av aksjeselskap og allmennaksjeselskap
Som nevnt i punkt 2.2. foran, er aksjelovenes utgangspunkt at «Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma», jf. asl./asal. § 6-

30. Dette innebærer bl.a. at utgangspunktet er at hele styret må medvirke ved firmategning. Styrelederen kan imidlertid ha fullmakt til å forplikte selskapet eller selskapets signatur. Det er ganske vanlig at selskapet har bestemt at «styreleder og ett styremedlem i fellesskap» el.l. har signatur.

Et spørsmål er hva som blir situasjonen hvis styrelederen har inngått avtale på selskapets vegne uten signatur eller fullmakt. Problemstillingen var fremme i Rt-2000-610 (Oslobanken). Saken gjaldt visse sider ved en «fallskjermavtale» inngått med avgått CEO.¹⁶ Spørsmålet var om selskapet var bundet av bestemmelsen om pensjonsrettigheter i avtalen.¹⁷ Avtalen var kommet i stand som følge av at styrelederen og et av styremedlemmene hadde forhandlet om vilkårene for CEOs fratreden. Forhandlingene skjedde i henhold til en forhandlingsfullmakt som styret hadde gitt styrelederen og et av styremedlemmene. Disse hadde imidlertid gått utover sin fullmakt og inngått fratredelsesavtalen. Bl.a. på bakgrunn av styrets etterfølgende kjennskap til avtalen uten at det grep inn, ble selskapet ansett bundet av avtalen.

2.5 Særlige oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av styrets oppgaver

2.5.1 Innledning

I henhold til aksjelovene har styrelederen oppgaver før styrebehandlingen, oppgaver i forbindelse med selve styrebehandlingen og oppgaver etter at styret har truffet vedtak og behandlet saker. Styrelederens oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av styrets oppgaver knytter seg til plikten til å sørge for at styret får til behandling aktuelle styresaker (se nærmere punkt 2.5.2), bistå CEO med å forberede styresakene (se punkt 2.5.3), ha det overordnede ansvaret for forsvarlig saksbehandling i styret (se punkt 2.5.4), treffe foreløpig avgjørelse om behandlingsmåten og lede styrebehandlingen (se punkt 2.5.5). Ved stemmelikhet i styret har styrelederen dobbeltstemme (se punkt 2.5.6). Etter at styret har behandlet saken, har styrelederen et særlig ansvar for styreprotokollen (se punkt 2.5.7).

2.5.2 Plikten til å sørge for styrebehandling

Ifølge aksjelovene skal styrelederen sørge for behandling av aktuelle saker som hører under styret, jf. asl./asal. § 6-20. Styret må dermed få til behandling saker som er av en slik art eller viktighet at de er omfattet av styrets oppgaver og ansvar.¹⁸ Styrebehandlingen må skje så raskt og hyppig at styret får sakene til realitetsavgjørelse og ikke

bare til «sandpåstrøing» av saker som administrasjonen allerede har avgjort.¹⁹

Dreier det seg om en sak som hører under styret, gjelder det en plikt til å sørge for styrebehandling, jf. Rt-2011-257.²⁰ F.eks. omhandler nummererte brev fra revisor i henhold til revisorloven § 5-4 forhold som revisor normalt mener at skal styrebehandles. Unnlattelse av å fremlegge slike nummererte brev kan innebære brudd på styrelederens plikt til å sørge for styrebehandling av aktuelle saker.²¹

Som aktuelle saker som hører under styret, må anses saker som ifølge lov, vedtekter eller instruks hører under styret.²² Generelt kan styrets lovbestemte oppgaver inndeles i tre: (1) forvaltningen av selskapet, (2) tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig, og (3) en opplysningsplikt overfor aksjonærene, kreditorer, ansatte, myndigheter og andre.²³

Saker som inngår i «forvaltningen av selskapet» (jf. asl./asal. § 6-12), er f.eks. salg av datterselskaper, oppfølging av om selskapet har en forsvarlig egenkapital og saker som følger av spesialbestemmelser, f.eks. samtykke til aksjeerverv. Hvorvidt saken hører under styret eller generalforsamlingen beror på lovgivningen, selskapets vedtekter eller instruks fra generalforsamlingen. Det gjelder imidlertid ingen generell plikt til å forelegge «saker av viktighet» el.l. for generalforsamlingen.²⁴

Et spørsmål er hvem som definerer hva som er «aktuelle saker». I praksis vil dette ofte være selskapets administrasjon gjennom CEO, styrelederen eller styret. Mener selskapets styreleder f.eks. at en fusjon vil være positiv for selskapet, vil spørsmålet om fusjon også være en aktuell sak som han har en plikt til å sørge for at styret får til behandling.²⁵ Spørsmålet om hva som er aktuelle saker som hører under styret, er imidlertid i prinsippet et juridisk spørsmål som kan avgjøres av domstolene typisk i forbindelse med en erstatnings- eller straffesak, jf. f.eks. forutsetningsvis Rt-2011-257.²⁶

2.5.3 Forberedelse av styresaker

Styreleder skal bistå daglig leder med forberedelsen av saker som skal behandles av styret, jf. asl./asal. § 6-21 (1). Er styreleder inhabil, må eventuell varaleder eller settestyreleder isteden delta i saksforberedelsen.²⁷

Styresakene skal forberedes så godt at styret har et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag. Hvorvidt beslutningsgrunnlaget er tilfredsstillende, må styret selv ta standpunkt til i forbindelse med at det tar saken opp til behandling. Spørsmålet om beslutningsgrunnlaget er tilfredsstillende kan

imidlertid i prinsippet måtte avgjøres av domstolene, f.eks. i forbindelse med en erstatnings- eller straffesak, jf. Rt-1991-119. Saken gjaldt krav på erstatning for tap som var påstått påført et rederi ved at befrakterselskapet gjennom sitt styre skulle ha besluttet og gjennomført innbefraktningen på et uforsvarlig økonomisk grunnlag. I dommen heter det bl.a. at «Vel kan man si at styremedlemmene handlet ut fra en noe høy grad av optimisme. Det må likevel sies å ligge en normal forretningsmessig vurdering til grunn for deres disposisjoner». Uttalelsen bygger trolig på en forutsetning om at saken var styrebehandlet på grunnlag av et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag.

Styrelederens bistand ved forberedelsen av styresakene kan typisk bestå i å diskutere opplegget for styrebehandlingen, utarbeidelse av dokumentasjon etc. Den kan f.eks. også bestå i et forsøk på å avklare hvordan eiere stiller seg til saken, selv om eiernes standpunkt ikke behøver å være avgjørende for styrets vedtak. Problemstillingen har bl.a. vært illustrert gjennom flere offentlige kjente tilfeller der styrelederen har søkt å bidra til avklaring der staten er eier.²⁸

2.5.4 Det overordnede ansvaret for forsvarlig saksbehandling i styret

Styrelederen må treffe den foreløpige avgjørelse om behandlingsmåten for styresakene. Aksjelovens formelle hovedregel er at styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte, jf. asl./asal. § 6-19 (1) første punktum. Hvert enkelt styremedlem og CEO kan kreve møtebehandling, jf. asl./asal. § 6-19 (2).²⁹ Kravet må etterkommes uten nærmere vurdering, og den som fremmer kravet behøver ikke å angi noen nærmere begrunnelse.

Adgangen til å sløyfe styremøte gjelder ikke i alle typer saker, jf. asl./asal. § 6-19 (1) annet til fjerde punktum. Det er obligatorisk med møte hvor styremedlemmene er fysisk til stede i forbindelse med styrets behandling av årsregnskap og årsberetning. Det samme gjelder for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til CEO når han/hun tilsettes av styret, samt fastsettelse av lønn og godtgjørelse til andre ledende ansatte når dette hører under styret. Styret i revisjonspliktige virksomheter skal dessuten hvert år ha et møte med revisor uten at CEO eller andre fra den daglige ledelsen er til stede, jf. revl. § 2-3. Plikten gjelder ikke for foretak som defineres som små i henhold til regnskapsloven § 1-6 samt under nærmere forutsetninger for datterselskaper i konsern. Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter regnskapsmessige forhold der revisor ser

vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort, samt andre forhold som revisor mener styret bør informeres om. Der møte med revisor er obligatorisk, har styrelederen et ansvar for at et slikt møte avholdes.³⁰

I Prop.111L (2012-2013) foreslås det å oppheve asl. § 6-19 (1) annet, tredje og fjerde punktum slik at styret generelt gis mulighet til å treffe vedtak på andre måter enn i møte.³¹ Forutsetningen skal fortsatt være at den alternative behandlingsformen er betryggende. Det foreslås ikke tilsvarende lovendring i allmennaksjeloven. Videre foreslås det ingen endring i revisorloven § 2-3 om styrets møter med revisor.

Hvis saken behandles uten møte, skal styrelederen «sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker», jf. asl./asal. § 6-19 (2). Dette innebærer bl.a. at det ikke bevisst kan legges opp til en saksbehandling som vil avskjære ett eller flere styremedlemmer fra å delta i behandlingen av saken.³² På dette punktet blir kravet til styrelederen i praksis i hvert fall ikke mindre viktig dersom forslaget i Prop.111L (2012-2013) blir vedtatt.

2.5.5 Lede styrebehandlingen

Styrelederen skal lede styrebehandlingen, jf. asl./asal. § 6-19 (3).³³

Dette er ikke det samme som at styrelederen eksklusivt kan bestemme styrebehandlingsform og gjennomføring. Det enkelte styremedlem kan kreve at det samlede styre tar standpunkt til spørsmål som gjelder dagsorden mv.³⁴

Aksjelovene sier ikke hva det nærmere innebærer at styrelederen skal lede styrebehandlingen. NUES punkt 9 (kommentaren) fremhever imidlertid at styrelederen i praksis har et særlig ansvar for at styrets arbeid er godt organisert og drives effektivt og at styrelederen bør oppmuntre til åpen og konstruktiv debatt i styret. Det understrekes videre at styreleder bør være særlig oppmerksom på behovet for at styremedlemmer er faglig oppdatert sett i lys av de krav som må stilles til et kvalitativt godt styrearbeid, og han må ta nødvendige initiativ i den forbindelse. Som eksempler nevnes introduksjonsprogram for nye styremedlemmer og regelmessige faglige oppdateringer med relevans for selskapets virksomhet.

Er styrelederen inhabil, er han i likhet med andre styremedlemmer avskåret fra å delta i behandlingen eller avgjørelsen av den aktuelle saken, jf. asl./asal. § 6-27. Loven kan imidlertid ikke forstås slik at styrelederen alltid må lede styrebehandlingen bortsett fra i saker hvor det foreligger inhabilitet eller gyldig forfall. NUES punkt 9 forutsetter dette: «For å sikre en mer uavhengig behandling av saker av vesentlig karakter hvor styreleder selv er eller har vært

aktivt engasjert, bør annet styremedlem lede diskusjonen i slike saker.» Som eksempler nevner kommentaren til NUES punkt 9 at det kan være aktuelt å la et annet styremedlem lede diskusjonen der styrelederen er eller har vært aktivt engasjert i forhandlinger om fusjon, oppkjøp etc.

2.5.6 Dobbelstemme ved stemmelikhet

Ved stemmelikhet i styret har møtelederen dobbeltstemme, jf. asl./asal. § 6-25 (1). Ettersom styrelederen i utgangspunktet skal lede styrebehandlingen (jf. punkt 2.5.5 foran), er det normalt styrelederen som har dobbeltstemmen ved stemmelikhet.

2.5.7 Førings av styreprotokollen

Styreleder har ansvar for at det føres styreprotokoll i henhold til asl./asal. § 6-29.³⁵ Plikten til å føre styreprotokoll anses som spesielt viktig der styrebehandlingen skjer i mer uformelle former, noe som innebærer at styrelederens oppgaver blir minst like viktige som før dersom forslaget i Prop.111L (2012-2013) om å oppheve asl. § 6-19 (1) annet, tredje og fjerde punktum blir vedtatt.³⁶

Styrelederen må i forbindelse med føringen av styreprotokollen bl.a. respektere styremedlemmenes ubetingede rett til å kreve protokollert sin dissens med eventuell begrunnelse.³⁷

Protokollen skal underskrives av alle styremedlemmer som har deltatt i styrebehandlingen, men styret kan velge to til å underskrive der beslutninger er truffet i møte og styret har minst fem medlemmer, jf. asl./asal. § 6-29 (3). Prosedyren rundt undertegningen av protokollen, herunder fristen for å komme med merknader til protokollen, bestemmes da i utgangspunktet av den som har ført protokollen.³⁸ Styret kan imidlertid ved flertallsvedtak overprøve det som er bestemt om prosedyren rundt undertegningen av protokollen.

2.6 Oppgaver overfor generalforsamlingen

Styrelederen har møteplikt på generalforsamlingen, jf. asl. § 5-4 (1)/asal. § 5-5 (1). Møteplikten gjelder absolutt med mindre det foreligger gyldig forfall.³⁹

Styrelederens møteplikt på generalforsamlingen skal bl.a. bidra til å effektivisere ledelsens opplysningsplikt overfor aksjeeierne, jf. asl./asal. § 5-15. Opplysningsplikten påhviler riktignok «styremedlemmer og daglig leder», men styremedlemmene har bare en rett og ingen plikt til å delta på generalforsamlingen, og således er det styrelederen som kan bli nødt til å oppfylle opplysningsplikten.

I Prop.111L (2012-2013) foreslås det visse endringer i reglene om styreleders møteplikt på generalforsamlingen. For det første foreslås

det presisert i asl. § 5-4 (1) første punktum at styrelederens møteplikt bare gjelder hvis generalforsamlingen holdes som møte. Forslaget er en konsekvens av at det i asl. § 5-7 foreslås nye regler om at generalforsamlingen kan avholdes uten møte. For det annet foreslås det en regel om at bl.a. styreleders møteplikt ikke gjelder hvis samtlige aksjonærer samtykker.

Styrelederen skal som hovedregel åpne generalforsamlingen, jf. asl./asal. § 5-12 (1).⁴⁰ Dette gjelder likevel ikke der det er fastsatt i vedtektene hvem som skal være møteleder eller der styret har utpekt den som skal åpne generalforsamlingen.

Den som åpner generalforsamlingen, skal før første avstemning opprette en fortegnelse over de aksjonærer som har møtt, enten selv eller ved fullmektig, jf. asl./asal. § 5-13 (1). Fortegnelsen skal angi hvor mange aksjer og stemmer hver av de møtende representerer, og den skal anvendes inntil den måtte bli endret av generalforsamlingen.

I tilspissede situasjoner, hvor det er tvist om hvem som har stemmerett eller hvor mange stemmer aksjonærene eller aksjene har, kan denne fortegnelsen være avgjørende for hvem som skal ha makten i selskapene.⁴¹ For å motvirke misbruk, skal tingretten oppnevne den som skal åpne generalforsamlingen i allmennaksjeselskap dersom dette kreves av aksjonærer med mer enn 1/20 av aksjekapitalen, jf. asal. § 5-12 (2).⁴²

Det er for øvrig praktisk at styrelederen er den som velges til møteleder på generalforsamlingen, jf. asl./asal. § 5-12 (2).⁴³ Det kan også være bestemt i vedtektene at styreleder skal være møteleder.

2.7 Oppgaver overfor bedriftsforsamlingen

Styreleder har ingen plikter overfor bedriftsforsamlingen utover å delta i bedriftsforsamlingens møte. Styreleder plikter å delta i møtene med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall, jf. asal. § 6-38 (1) tredje punktum. Bedriftsforsamlingen kan imidlertid vedta at styreleder ikke skal ha rett til å delta i bedriftsforsamlingens møte, jf. asal. § 6-38 (1) annet punktum. Dette kan f.eks. være aktuelt hvis bedriftsforsamlingen vurderer å treffe vedtak som gjelder styrets stilling eller disposisjoner.⁴⁴

Bedriftsforsamlingen kan ikke treffe generelt vedtak om dette, men bare bestemme det for enkeltsaker eller for det enkelte møte.

3 Formelle krav til styrelederen

3.1 Krav til den som skal være styreleder

Styrelederen må være medlem av styret. Dermed er kombinasjonen CEO – styreleder uaktuell i allmennaksjeselskap ettersom CEO ikke kan være medlem av styret i allmennaksjeselskap, jf. asal. § 6-1 (3).

I aksjeselskap følger det uttrykkelig av asl. § 6-1 (2) at CEO ikke kan velges til styreleder i selskaper med mer enn NOK 3 mill. i aksjekapital. Har selskapet mindre enn NOK 3 mill. i aksjekapital, gjelder det ikke noe tilsvarende forbud. I aksjeselskap med mindre enn NOK 3 mill. i aksjekapital og med bare ett styremedlem, anses vedkommende som styreleder, jf. asl. § 6-1 (2) tredje punktum.

I Prop.111L (2012-2013) s. 102 foreslås det at regelen i asl. § 6-1 (2) om at CEO ikke kan velges til styreleder i selskaper med mer enn NOK 3 mill. i aksjekapital, blir opphevet. Forslaget har sammenheng med at asl. § 6-1 (1), som pålegger selskapene å ha et styre med minst tre medlemmer dersom selskapet har en aksjekapital på mer enn NOK 3 mill. i aksjekapital, foreslås opphevet.⁴⁵ Dermed kan CEO alltid velges til styreleder i aksjeselskaper.

For øvrig oppstiller aksjelovene ingen generelle krav til styrelederen. Aksjelovene har således ingen krav til styrelederens kvalifikasjoner. Av ansvarsreglene følger det likevel at styrelederen må ha slike kvalifikasjoner at han har forutsetninger for å utøve vervet. I LG-1993-1135 heter det således at styreleder NN «må ha forstått at selskapet var i en meget vanskelig økonomisk situasjon og at det ikke forelå omstendigheter som tilsa noen positiv endring av situasjonen. Han kan ikke høres med at han på grunn av manglende regnskapsinnsikt ikke forsto selskapets svake økonomiske situasjon, og han kan heller ikke høres med at selskapets revisor mente det var grunnlag for fortsatt drift. I egenskap av styreformann og daglig leder har han plikt til i nødvendig grad å sette seg inn i selskapets regnskaper. Han har også plikt til å vurdere selskapets økonomiske utvikling uavhengig av revisor. ... Manglende forståelse av og innsikt i situasjonen må under enhver omstendighet tilskrives ham som uaktsom».

I allmennaksjeselskaper skal styret ha en nærmere angitt kjønnsfordeling, jf. asal. § 6-11a.⁴⁶ Reglene om kjønnsbalanse i styrene i ASA har imidlertid ingen betydning for hvem som kan velges til styreleder.

Daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal som hovedregel være bosatt her i riket eller i en EØS-stat, jf. asl./asal. § 6-11. Det gjelder imidlertid ikke noe særskilt bostedskrav for styrelederen. Men siden styrelederen må utgå fra styret og minst

halvparten av styremedlemmene må være bosatt i Norge eller i en EØS-stat, kan dette ha betydning for hvem som i det enkelte tilfelle kan velges som styremedlem. En praktisk tilpasning kan være at styret må utvides slik av lovens krav oppfylles dersom styrelederen og for mange andre styremedlemmer er bosatt utenfor EØS.

3.2 Regnskapsmessig behandling av styreleders godtgjørelse

Små foretak skal i note til regnskapene opplyse om samlede utgifter til henholdsvis lønn, pensjonsforpliktelser og annen godtgjørelse til bl.a. medlemmer av styret, jf. regnskapsloven § 7-31 (1). Har styreleder avtale om bonus, overskuddsdeling eller liknende fordel, gjelder det en skjerpet opplysningsplikt, jf. regnskapsloven § 7-31 (2). I note skal det da opplyses om arten og omfanget av forpliktelsen. Har den regnskapspliktige ikke hatt slike utgifter eller forpliktelser, skal det opplyses særskilt om dette, jf. regnskapsloven § 7-31 (3). Formålet med opplysningsplikten er at den skal ha en disiplinerende effekt og gi en fullstendig oversikt over den regnskapspliktiges forpliktelser.⁴⁷

For store foretak skal det gis opplysninger om samlet godtgjørelse til de enkelte medlemmene av bl.a. styret, jf. regnskapsloven § 7-31b første ledd.⁴⁸ Styrelederen står her ikke i noen særstilling. Der styrelederen har avsluttet sitt verv i løpet av regnskapsåret, skal det i note gis opplysninger om betalt eller skyldig vederlag til styrelederen i løpet av året, jf. regnskapsloven § 7-31b fjerde ledd nr. 5.

4 Juridiske rammer for utpeking av styrelederen

4.1 Innledning

Den norske selskapsstrukturen er komplisert, også sett i internasjonal sammenheng.⁴⁹ De juridiske rammene for utpekingen av styrelederen bekrefter dette til fulle. Foruten å skulle gjenspeile selskapsstrukturen skal reglene om utpekingen av styrelederen balansere innflytelsen mellom aksjonærmajoriteten og aksjonærminoriteten herunder aksjemarkedet i sin alminnelighet, samt hensynet til selskapets ansatte gjennom styrerepresentasjonen og i bedriftsforsamlingen.

4.2 Den formelle hovedregelen

Aksjelovenes formelle hovedregel er at styret selv velger sin leder, jf. asl./asal. § 6-1 (2) første punktum. Dette er utgangspunktet også for selskaper der staten eier aksjer. Det samme gjelder i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper hvor det er inngått avtale om ikke å

opprette bedriftsforsamling. Styret skal da alltid selv velge sin leder, se nærmere punkt 4.4 nedenfor.

Når styret velger styrelederen, må dette skje gjennom et formelt styrevedtak. Styrelederen må da utpekes gjennom et vedtak som er truffet i henhold til de vanlige saksbehandlingsregler som gjelder for styrevedtak. Den som får flest stemmer, blir valgt til styreleder, jf. asl./asal. § 6-26. Ved stemmelikhet mellom to kandidater til vervet blir styrelederen normalt utpekt gjennom loddtrekning mellom de to kandidatene. Loddtrekningen får dermed avgjørende betydning for hvem som har makten i selskapet, jf. punkt 2.5.6 foran sml. punkt 4.3 nedenfor. Ved avstemningen om hvem som skal velges til styreleder er ingen av styremedlemmene avskåret fra å stemme på seg selv som følge av inhabilitet.⁵⁰

I likhet med andre styrevedtak, må styrets beslutning om valg av styrelederen protokolleres i styreprotokollen, jf. asl./asal. § 6-29. Det gjelder ingen særregler for protokollasjon av dette styrevedtaket. En styrebeslutning om at en ny styreleder er blitt valgt, må følges opp gjennom melding til Foretaksregisteret om hvem som er den nye styrelederen, jf. punkt 7 nedenfor.

4.3 Generalforsamlingens kompetanse til å utpeke styrelederen

Hovedregelen om at styret selv velger sin leder kan fravikes ved at generalforsamlingen isteden velger styrelederen, jf. asl./asal. § 6-1 (2) første punktum i.f. I praksis er det nokså vanlig at valget av styreleder foretas av generalforsamlingen. NUES punkt 8 inneholder en anbefaling om at styrets leder bør velges av generalforsamlingen hvis lovgivningen ikke påbyr en annen løsning, jf. punkt 4.4 nedenfor.

Som hovedregel kan generalforsamlingen bare treffe vedtak i saker som er bestemt angitt i utkastet til dagsorden som skal være sendt ut sammen med innkallingen til generalforsamling, jf. asl./asal. § 5-14 (1) sml. § 5-10 (3).⁵¹ Dersom det fremgår av innkallingen at valg av styreleder står på dagsorden, kan generalforsamlingen foreta valget selv om styrelederens ordinære funksjonstid ennå ikke er ute, se nærmere punkt 5 nedenfor. Det samme gjelder nok dersom det i innkallingen bare står «valg av styre».

Unntaksvis kan generalforsamlingen også treffe vedtak i saker som ikke er meddelt aksjonærene etter reglene om innkalling av generalforsamlingen, bl.a. hvis sakene «etter loven eller vedtektene skal behandles på møtet», jf. asl./asal. § 5-14 (2) nr. 1. Spørsmålet er om generalforsamlingen dermed kan velge styreleder uten at dette står eksplisitt på dagsorden. En forutsetning må være at vedtektene har lagt valget av styreleder til generalforsamlingen. Loven legger ikke valgmyndigheten til generalforsamlingen på en slik måte at

valget kan behandles på generalforsamlingen utenom dagsorden, og det kan ikke være tilstrekkelig at generalforsamlingen tidligere har valgt styrelederen. Men også der vedtektene legger valget av styreleder til generalforsamlingen, er løsningen noe usikker.⁵² Etter min oppfatning må generalforsamlingen også uten at det er angitt på dagsorden kunne velge styreleder der styrelederens funksjonstid som styreleder eller styremedlem er utløpt. Asl./asal. § 5-14 (2) nr. 1 kan ikke forstås slik at unntaksregelen bare gjelder for saker som skal behandles årlig på den ordinære generalforsamlingen.⁵³

Ved generalforsamlingens avstemning i forbindelse med valget av styreleder gjelder de vanlige stemmeretts- og avstemningsreglene for generalforsamlingen. Ingen er inhabil til å stemme på seg selv ved generalforsamlingens valg av styreleder.⁵⁴ Flertallskravet ved generalforsamlingens valg av styreleder er det samme som ellers gjelder for valg av styremedlemmer. Den som får flest av de avgitte stemmer, er dermed valgt som styreleder, jf. asl./asal. § 5-17 (2) første punktum. Dette gjelder selv om kandidaten ikke har fått flertallet av stemmene. Ved stemmelikhet ved valget av styreleder, avgjøres valget ved loddtrekning, jf. asl./asal. § 5-17 (2) tredje punktum. Er det samtidig snakk om å fjerne styrelederen før funksjonstiden er ute, kreves det flertall av de avgitte stemmer for å få vedtatt et forslag om dette, jf. punkt 5 nedenfor.

Aksjelovens regler om valg av styreleder kan suppleres med aksjonæravtale om utpeking av styrelederen eller om hvem som skal være styreleder. Dette kan bl.a. være praktisk i selskaper som er resultat av en fusjon eller av en annen omorganisering. Videre kan aksjonæravtale om styrelederen inngå i en større regulering for å balansere makten mellom aksjonærene i selskaper med to aksjonærer eller aksjonærgrupper som hver eier halvparten av aksjene («50/50-selskaper») eller fåmannaksjeselskaper. Hensikten er gjerne å unngå at regelen i asl./asal. § 5-17 (2) tredje punktum om loddtrekning ved stemmelikhet kommer til anvendelse. F.eks. kan avtalen gå ut på at en bestemt person skal være styreleder, at styreledervervet skal alternere mellom aksjonærenes kandidater, at en av partene utpeker styrelederen mens den andre utpeker daglig leder, eller at styrelederen skal utpekes av partene i fellesskap eller av en nøytral tredjeperson dersom partene ikke blir enige.⁵⁵ Slik avtale er i prinsippet gyldig mellom partene, men avtalen har ikke selskapsrettslig virkning. Aksjonæravtalen rekker heller ikke lenger enn sitt eget innhold. Dersom en aksjonæravtale misligholdes, kan resultatet bli at aksjelovens eller allmennaksjelovens ordinære regler kommer til anvendelse. Er det snakk om en aksjonæravtale om

styrevalg som er brutt, er styrevalget gyldig bare aksjelovenes normalregler er fulgt.

Har generalforsamlingen valgt styrelederen, må styret respektere dette valget. Styret kan da ikke isteden velge en annen ettersom hovedregelen om at styret velger styrelederen bare gjelder når styrelederen ikke er valgt av generalforsamlingen, jf. asl./asal. § 6-1 (2) første punktum. Men om det skulle bli behov for å velge en ny styreleder, f.eks. fordi den av generalforsamlingen valgte styrelederen trekker seg eller faller fra, må styret kunne foreta valget av ny styreleder for å løse et praktisk problem. Generalforsamlingens stilling som selskapets høyeste myndighet gjelder imidlertid også i dette tilfellet slik at generalforsamlingen selv kan foreta valget. De vanlige saksbehandlingsreglene for vedtak i generalforsamlingen må i så fall følges. Der generalforsamlingen har valgt styrelederen som ledd i en balansering av makten mellom aksjonærer eller aksjonærgrupper, kan det nok være nærliggende å se valget av styreleder som en instruks til styret om å la generalforsamlingen få velge styrelederen også der det har oppstått et ekstraordinært behov for å velge ny styreleder. Konsekvensen blir dermed at styret må innkalle til ekstraordinær generalforsamling for at det skal velges ny styreleder.

Et spørsmål er om generalforsamlingen kan utpeke styrelederen der vedtektene bestemmer at styret selv skal utpeke styrelederen. Følger det av vedtektene at styret selv velger sin leder, er en mulighet at generalforsamlingen først endrer vedtektene og deretter selv foretar valget. Følges saksbehandlingsreglene for vedtektsendringer og beslutningen treffes med samme flertall som for vedtektsendringer, må generalforsamlingen også kunne velge styrelederen selv om vedtaket om valget ikke er formulert som en vedtektsendring.

4.4 Utpeking av styreleder i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med mer enn 200 ansatte

Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med mer enn 200 ansatte skal som hovedregel ha bedriftsforsamling, jf. asl./asal. § 6-35. Det kan imidlertid inngås avtale mellom selskapet og de ansatte om at bedriftsforsamling ikke skal opprettes. Dette får i så fall visse konsekvenser for hvem som må velge styrelederen, se straks nedenfor.

I aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med bedriftsforsamling er det bedriftsforsamlingen som velger styrelederen, jf. asl. § 6-1 (3) sml. asal. § 6-37 (1). De eiervalgte

medlemmene av bedriftsforsamlingen kan sikre seg at deres kandidat til vervet som styreleder blir valgt dersom de ønsker det.

Selv om et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap har mer enn 200 ansatte, kan selskapet unnlate å ha bedriftsforsamling.

Forutsetningen er at det inngås avtale mellom selskapet og et flertall av de ansatte eller fagforeninger som omfatter to tredeler av de ansatte, jf. asl./asal. § 6-35 (2) sml. FOR-1998-12-18-1205 § 38 og § 39.

Er det inngått avtale om ikke å opprette bedriftsforsamling, skal styret alltid selv velge sin leder, jf. asl. § 6-1 (3) tredje punktum/asal. § 6-1 (2) annet punktum. Begrunnelsen er at styrelederen bør velges av et selskapsorgan med representasjon fra de ansatte.⁵⁶

4.5 NUES om utpeking av styrelederen

Ifølge NUES punkt 8 femte ledd bør styrets leder velges av generalforsamlingen hvis allmennaksjeloven ikke krever at vedkommende skal velges av bedriftsforsamlingen eller av styret som følge av en avtale om at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling. Begrunnelsen er formentlig at aksjeeierne bør kunne bestemme hvem som skal inneha vervet som styreleder. Verken selve NUES-anbefalingen eller de tilhørende kommentarene sier noe nærmere om utpekingen av styrelederen. Styrelederen er heller ikke tema for valgkomiteen som reguleres av NUES punkt 7. Valgkomiteen skal foreslå «kandidater til bedriftsforsamling og styre og honorarer for medlemmene av disse organer», men det sies verken i selve NUES-anbefalingen eller i de tilhørende kommentarene noe om at valgkomiteen skal foreslå styrelederen.

5 Gjenvalg eller fjerning av styreleder

Hvis styrelederen ikke blir gjenvalgt som styremedlem, faller vervet som styreleder også bort. Dette skyldes at styrelederen må være medlem av styret, jf. punkt 3.1 foran.

Et spørsmål er om det organ som har valgt styrelederen, må gjenta valget av styreleder når nytt styre er valgt. Er det bestemt i vedtektene eller i vedtaket om valg av styreleder at styrelederens funksjonstid er begrenset, må det foretas valg av styreleder når funksjonstiden er utløpt. Om valget ikke foretas selv om tjenestetiden er utløpt, blir styrelederen stående i vervet inntil ny styreleder er valgt, jf. asl./asal. § 6-6 (3) analogisk anvendt.

Mangler vedtektene eller vedtaket om valg av styreleder bestemmelse om styrelederens funksjonstid, sitter styrelederen inntil han blir fjernet så lenge vedkommende fortsatt er styremedlem. Dette er lite betenkelig siden hvert enkelt styremedlem eller enhver aksjonær til enhver tid kan kreve en bestemt sak satt på dagsorden,

jf. asl./asal. § 6-20 (2) og § 5-11. Styremedlemmene eller aksjonærene har dermed en ubetinget rett til å kreve at styret eller generalforsamlingen behandler spørsmålet om valg av ny styreleder.

Dersom det er ønskelig, kan styrelederen fjernes fra vervet. Dette kan skje når som helst og uten at det er påkrevd med noen nærmere begrunnelse. Det å være styreleder er et verv som ikke er underlagt noe oppsigelsesvern i form at et krav om «saklig grunn» el.l. før fjerning kan skje.⁵⁷

Beslutning om å fjerne styrelederen kan for det første treffes av samme organ som har valgt styrelederen. Styret kan således treffe beslutning om å fjerne styrelederen og erstatte ham eller henne med en ny der styrelederen er valgt av styret. Er styrelederen valgt av generalforsamlingen, kan generalforsamlingen fjerne styrelederen og velge en ny. Er styrelederen valgt av bedriftsforsamlingen, kan bedriftsforsamlingen fjerne styrelederen og velge en ny, jf. asl. § 6-35 (1) sml. asal. § 6-37 (1).

Et alternativ til å fjerne styrelederen som styreleder er å frata styrelederen vervet som styremedlem. Generalforsamlingen kan fjerne eiervalgte styremedlemmer, jf. asl./asal. § 6-7 (2). Ved å fjerne styremedlemmet som innehar vervet som styreleder, kan generalforsamlingen i realiteten fjerne styrelederen også der styreleder er valgt av styret selv. Generalforsamlingen kan derimot ikke fjerne styremedlemmer som er valgt av bedriftsforsamlingen da dette tillegger bedriftsforsamlingen, jf. asal. § 6-37 (1) sml. asal. § 5-1 og asl. § 5-1 (2). Bedriftsforsamlingen kan vedta å fjerne styremedlemmene i forbindelse med nyvalg på styret, jf. asl. § 6-35 (1) sml. asal. § 6-37 (1).

Når styret eller generalforsamlingen skal fjerne styrelederen eller styremedlemmer, er flertallskravet et annet enn ved valget, jf. punkt 4.2 og 4.3 foran. En beslutning om å fjerne styrelederen eller styremedlemmer følger aksjelovens hovedregel og må derfor treffes med flertall av de avgitte stemmer, jf. asl./asal. § 5-17 (1).

6 Styreleders fratreden

Ifølge asl./asal. § 6-7 (1) har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom «særlig grunn» foreligger.⁵⁸ Loven krever at styret og den som har valgt styremedlemmet, i så fall skal gis «rimelig forhåndsvarsel». Det gjelder ingen særlige regler dersom styremedlemmet som ønsker å trekke seg, også er styreleder, men det kan nok tenkes at «rimelig forhåndsvarsel» er lengre tid enn når et «menig» styremedlem trekker seg. Styrelederen kan dermed trekke seg som styremedlem i henhold til alminnelige regler. Har styrelederen trukket seg som styremedlem, har han også trukket seg

som styreleder ettersom han ikke lenger oppfyller vilkårene for å være styreleder, jf. punkt 3.1 foran.

Styrelederen kan trolig også trekke seg som styreleder, men fortsette som styremedlem. Situasjonen er ikke lovregulert, men det kan være spørsmål om asl./asal. § 6-7 (1) bør anvendes analogisk. I så fall kreves det «særlig grunn» og «rimelig forhåndsvarsel». Med «rimelig forhåndsvarsel» må forstås så lang tid at det er tilstrekkelig tid til å organisere nyvalg på styreleder.⁵⁹ Alminnelige lojalitetsbetraktninger tilsier at selskapet ikke skal settes i en knipe fordi styrelederen trekker seg. Selskapet bør gis mulighet til å sikre en erstatter for styrelederen som har trukket seg. Har styret en varaleder som kan tre inn når den opprinnelige styrelederen har trukket seg, er det ikke grunn til å kreve noe annet av forhåndsvarselet når styrelederen trekker seg som styremedlem enn når et «menig» styremedlem trekker seg. Og i begge tilfeller vil det nok ha betydning om styret er beslutnings- og funksjonsdyktig når styrelederen eller et styremedlem har trukket seg.

7 Foretaksregistrering

Det skal fremgå av registreringen i Foretaksregisteret hvem som er styreleder, jf. foretaksregisterloven § 3-1 (1) nr. 4, § 3-1a (1) nr. 5.

Dermed er denne opplysningen offentlig tilgjengelig, jf. foretaksregisterloven § 8-1. I praksis fremkommer opplysningene om hvem som er styreleder gjennom forskjellige nettsteder.

For å sikre at opplysningene i Foretaksregisteret er riktige, gjelder det plikt til å sende endringsmelding til Foretaksregisteret ved skifte av styreleder, jf. foretaksregisterloven § 4-1 annet ledd.

Styreleder som fratrer som styreleder eller styremedlem, kan selv sende endringsmelding til Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 4-6 første ledd.

Noter

¹ Pr. 31.12.2012 var det i Foretaksregisteret registrert hele 235 174 aksjeselskaper. Dette var mer enn 10 ganger så mange selskaper som den nest mest brukte selskapsformen (ansvarlig selskap med delt ansvar (DA)). Samtidig var det registrert bare 279 allmennaksjeselskap. Men ettersom allmennaksjeselskapene i praksis særlig er de børsnoterte selskapene, utgjør de en spesielt viktig gruppe.

² Se f.eks. <http://www.lovdatab.no/all/alfab.html>, hvor lovtekstene finnes gratis tilgjengelig. Aksjeloven forkortes i det følgende «asl.», mens allmennaksjeloven forkortes «asal.».

-
- ³ Se <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-111-l-20122013.html?id=721283>.
- ⁴ Jf. f.eks. Bråthen: Selskapsrett (3. utg., Oslo 2008) s. 53–55.
- ⁵ Jf. aksjeloven § 2-1, allmennaksjeloven § 2-2. Se videre Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven (3. utg., Oslo 2012) s. 31, 108, 992 om adgangen til å fravike aksjeloven/allmennaksjeloven ved bruk av vedtektsbestemmelse.
- ⁶ Jf. <http://www.nues.no/filestore/Dokumenter/Norskberiktiget.pdf>.
- ⁷ Jf. Opptaksregler for aksjer på Oslo Børs punkt 3.4 tredje ledd nr. 32, punkt 9.1 annet ledd nr. 3 og punkt 9.2 annet ledd nr. 5.
- ⁸ Jf. Handeland og Schwencke: Regnskapsloven (2. utg., Oslo 2011) s. 113–116, Birkeland: Revisors rolle etter regnskapsloven § 3-3b – foretaksstyring i årsberetningen, I Bråthen (red.): Moderne forretningsjus II (Bergen 2011) s. 16–22.
- ⁹ Jf. også NUES s. 45.
- ¹⁰ Jf. NUES s. 34.
- ¹¹ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 534.
- ¹² Se nærmere Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 534.
- ¹³ Jf. Schei m.fl.: Tvisteloven, Bind I (Oslo 2007) s. 129.
- ¹⁴ Jf. Cordt-Hansen m.fl.: Revisorloven (4. utg., Oslo 2010) s. 234–237.
- ¹⁵ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 1130 som antar at bestemmelsen «bare ... rent unntaksvis» vil få noen betydning. Det finnes nok ikke mange styreledere i allmennaksjeselskaper som også er ledende ansatte i selskapet.
- ¹⁶ Jf. Woxholth: Selskapsrett (4. utg., Oslo 2012) s. 214–215.
- ¹⁷ En sentral side av saken gjaldt spørsmålet om avtalen kunne lempes eller tilsidesettes med hjemmel i avtaleloven § 36, jf. Woxholth: Avtalerett (8. utg., Oslo 2012) s. 313, Giertsen: Avtaler (2. utg., Oslo 2012) s. 211, 216. Denne siden av saken omtales ikke i denne artikkelen.
- ¹⁸ Jf. Bråthen: Styremedlem og aksjonær (2. utg., Bergen 2009) s. 136.
- ¹⁹ Jf. Ot.prp. nr. 23 (1996–97) s. 149 sml. NOU 1996:3 s. 144.
- ²⁰ Jf. Bråthen: Styremedlem og aksjonær s. 131.
- ²¹ Jf. Cordt-Hansen m.fl.: Revisorloven s. 234.
- ²² Jf. Bråthen: Selskapsrett s. 133–136.
- ²³ Jf. f.eks. Bråthen: Selskapsrett s. 133.
- ²⁴ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 481.

²⁵ Jf. Bråthen: Styremedlem og aksjonær s. 137.

²⁶ Det er ikke dermed meningen å si noe om hvor langt domstolene kan gå i å overprøve selskapets egen vurdering av spørsmålet.

²⁷ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 513.

²⁸ Et utgangspunkt er Meld.St.13 (2010–2011) Aktivt eierskap («Eierskapsmeldingen»), hvor staten som eier har understreket viktigheten av at eierskapsutøvelse skal skje i tråd med aksjelovgivningens formelle spilleregler. Det heter således i Statens prinsipper for godt eierskap punkt 3 (s. 70):

«Eierbeslutninger og vedtak skal foregå på generalforsamlingen.» Prinsippet utdypes bl.a. slik (s. 5): «Det statlige eierskapet skal forvaltes på en aktiv og profesjonell måte, der langsiktighet, forutsigbarhet og samfunnsansvar er kjennetegn i en strategi for økt verdiskaping, industriell utvikling og trygge arbeidsplasser i Norge og internasjonalt.» Om forholdet mellom styret og eieren heter det (s. 48): «Statens prinsipper for god eierstyring ligger fast, med ansvarsdelingen mellom styre og eier som et bærende element.» Regjeringen understreker imidlertid viktigheten av kontakt med selskapene som ledd i oppfølgingen av selskapenes økonomiske resultater og utvikling for øvrig (s. 29): «Rammene omkring eierstyring er ikke til hinder for at staten, som andre aksjonærer, i møter tar opp forhold som selskapene bør vurdere i tilknytning til sin virksomhet og utvikling. De synspunkter staten gir uttrykk for i slike møter, er å betrakte som innspill til selskapets administrasjon og styre. Styret har ansvar for å forvalte selskapet til beste for alle aksjonærer og må foreta de konkrete avveininger og beslutninger. Saker som krever tilslutning fra eierne, må tas opp på generalforsamlingen og få sin avgjørelse gjennom aksjonærdemokratiet på ordinær måte.» Når statsråden kort tid etter avgivelsen av Eierskapsmeldingen i forbindelse med en viktig omorganisering i et statlig dominert børsnotert allmennaksjeselskap valgte å gi uttrykk for sitt syn på omorganiseringen gjennom bruk av SMS'er og i uformelle sammenhenger, er det nærliggende at dette kunne skape et behov for at styrelederen skulle prøve å fremskaffe den nødvendige avklaring av hva eieren egentlig hadde ment før styret traff vedtaket om omorganisering. Se for øvrig bl.a. Stortinget 19.01.2012 sak nr. 5.

²⁹ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 509.

³⁰ Jf. Cordt-Hansen: Revisorloven s. 55.

³¹ Jf. Prop.111L (2012-2013) s. 103–105, 111.

-
- ³² Jf. Bråthen: Styremedlem og aksjonær s. 145.
- ³³ Aksjelovene forutsetter at selskapet kan ha en varaleder som trer inn der styrelederen ikke deltar i behandlingen av saken. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen, jf. asl./asal. § 6-9 (3) annet punktum.
- ³⁴ Jf. M.H. Andenæs: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper (2. utg., Oslo 2006) s. 345.
- ³⁵ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 531. Der en annen leder styremøtene i styreleders sted, påhviler ansvaret for føring av styreprotokollen denne.
- ³⁶ Jf. Prop.111L (2012-2013) s. 106.
- ³⁷ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 532.
- ³⁸ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 532.
- ³⁹ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 339.
- ⁴⁰ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 365.
- ⁴¹ Jf. Bråthen: Styremedlem og aksjonær s. 59–61.
- ⁴² Jf. Bråthen: «Åpning av generalforsamling i allmennaksjeselskaper», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS)* 2001:3 s. 260–266.
- ⁴³ Jf. NUES punkt 6 sml. kommentaren s. 23 om at styret bør legge opp til rutiner som sikrer en uavhengig møteledelse.
- ⁴⁴ Innstilling om lov om aksjeselskaper (1970) s. 120, Bråthen: Bedriftsforsamlingen i aksjeselskaper (Oslo 1982) s. 93.
- ⁴⁵ Jf. Prop.111L (2012–2013) s. 102.
- ⁴⁶ Jf. for eksempel Sundby: Nye norske regler om representasjon av begge kjønn i aksjeselskapers styre, *NTS* 2004:2 s. 173–181.
- ⁴⁷ Jf. Handeland og Schwencke: Regnskapsloven s. 229.
- ⁴⁸ Jf. Handeland og Schwencke: Regnskapsloven s. 233.
- ⁴⁹ Jf. Bråthen: Selskapsrett s. 116–117.
- ⁵⁰ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 440.
- ⁵¹ Se nærmere Bråthen: Styremedlem og aksjonær (2. utg., Bergen 2009) s. 49–52, Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 370–371 sml. s. 360–364.
- ⁵² Jf. M.H. Andenæs: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper s. 281 sml. noe avvikende Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 372.
- ⁵³ Jf. i samme retning M.H. Andenæs: Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper s. 281.
- ⁵⁴ Jf. asl. § 5-3 (4)/asal. § 5-4 (4) sml. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 336.
- ⁵⁵ Jf. Lowzow & Reed: Aksjonæravtaler (Oslo 1993) s. 178.
- ⁵⁶ Jf. Ot.prp. nr. 24 (1987–88) s. 18.

⁵⁷ Sml. f.eks. arbeidsmiljøloven § 15-7 om arbeidstakeres oppsigelsesvern.

⁵⁸ Jf. Aarbakke m.fl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 466.

⁵⁹ Jf. NOU 1996:3 s. 142.